

VNEUS Liukko Arno(VNK)

02.10.2010

*Eduskunta
Suuri Valiokunta*

Viite

Asia

TALOUSPOLITIIKAN KOORDINAATION TEHOSTAMISEN MAHDOLLISESTI
EDELLYTTÄMÄT PERUSSOPIMUSMUUTOKSET

U/E-tunnus:

EUTORI-numero:

Ohessa lähetetään perustuslain 97§:n 2 momentin toisen virkkeen mukaisesti selvitys, joka koskee talouspolitiikan koordinaation tehostamisen mahdollisesti edellyttämät perussopimusmuutokset.

EU-ministerivaliokunta käsitteli asian kirjallisessa menettelyssä 21.- 22.10.2010.

EU-asioiden valtiosihteeri

Kare Halonen

neuvotteleva virkamies

Arno Liukko

LIITTEET

Asiasanat	Eurooppa-neuvosto
Hoitaa	VNEUS
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PLM, SM, STM, TEM, TPK, UM, VM, VNK, YM

TALOUSPOLITIIKAN KOORDINAATION TEHOSTAMISEN MAHDOLLISESTI EDELLYTTÄMÄT PERUSSOPIMUSMUUTOKSET

Tässä muistiossa selvitetään alustavasti talouspolitiikan koordinaation tehostamisen mahdollisesti edellyttämiä perussopimusmuutoksia.

Kriisinhallintamekanismi ja jäsenvaltion äänioikeuden pidättäminen

Valtioneuvosto antoi 7.10.2010 eduskunnalle selvityksen kuudesta säädösehdotuksesta, joiden tarkoituksena on tehostaa EU:n ja euroalueen talouspolitiikan koordinaatiota (U 34/2010). U-kirjelmässä selvitetään komission 29.9.2010 antamien esitysten sisältöä ja esitetään niitä koskevat valtioneuvoston kannat. Samaan aikaan työskennelleen Eurooppa-neuvoston asettaman Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja Herman Van Rompuyn vetämän työryhmän toimintaa, joka myös koskee talouspolitiikan koordinaation tehostamista, on tarkemmin selvitetty asiassa E 31/2010 vp toimitetuilla E-kirjeillä, joista viimeisin on annettu eduskunnalle 8.10.2010. Van Rompuyn työryhmä hyväksyi 18.10.2010 loppuraporttinsa, joka toimitetaan 28.-29.10.2010 kokoontuvalle Eurooppa-neuvostolle.

Loppuraportissa käsitellään muun ohella kriisinhallintamekanismia. Keväällä 2010 sovittiin kriisinhallintamekanismista. Ecofin-neuvosto päätti Euroopan talouden vakauttamismekanismista, joka koostuu EU:n yhteisestä Euroopan rahoitusvakautusmekanismista (EFSM) sekä euroalueeseen kuuluvien jäsenvaltioiden erityisrahoitusyhtiöstä (EFSF). Paketin kolmas elementti on IMF:n tuki. Kriisinhallintamekanismi rakennettiin ottaen huomioon SEUT 125 artiklan lauseke, jonka mukaan unioni ja toinen jäsenvaltio ei ole vastuussa eikä ota vastatakseen sitoumuksista, joita jäsenvaltioiden keskushallinnoilla, alueellisilla, paikallisilla tai muilla viranomaisilla, muilla julkisoikeudellisilla laitoksilla tai julkisilla yrityksillä on (ns. no-bail-out).

Työryhmän loppuraportissa EFSM:n ja EFSF:n todetaan tulleen perustetuiksi ja niiden olevan nyt täysin toimintakunnossa, niin että ne mahdollistavat toimet seuraavan kolmen vuoden ajan. Työryhmä arvioi, että keskipitkällä aikavälillä on tarpeen luoda euroalueelle kriisinhallintajärjestelmä, jonka piirteitä raportissa kuvataan, mutta todetaan asian selvittämisen vaativan vielä lisätyötä. Tältä osin mainitaan kysymykset siitä mikä on EU:n, euroalueen ja mikä euroalueen jäsenvaltioiden asema ja vastuu. Työryhmä toteaa, että kriisinhallintajärjestelmän luominen saattaa yksityiskohdistaan riippuen edellyttää perussopimusmuutosta, jolloin se on asia, jota Eurooppa-neuvoston tulee käsitellä.

Lisäksi Eurooppa-neuvosto voisi loppuraportin mukaan tutkia myös muita talouspolitiikan koordinaation tehostamiseen liittyviä avoimia kysymyksiä kuten jäsenvaltion äänioikeuden pidättämistä.

Van Rompuyn työryhmässä oli esillä myös äänioikeuden pidättämistä koskevan poliittisen sanktion toteuttaminen vapaaehtoisena äänioikeudesta luopumisena. Työryhmässä käydyissä keskusteluissa kuitenkin todettiin, että usea jäsenvaltio ei tällaista luopumista omalta osaltaan pitänyt mahdollisena.

Jäsenvaltion äänioikeuden pidättäminen on nykyisellään mahdollista ainoastaan EU-sopimuksen 7 artiklan mukaisissa tilanteissa, joissa jäsenvaltio loukkaa vakavasti ja jatkuvasti EU-sopimuksen 2 artiklassa lueteltuja unionin perusarvoja.

Välittömästi ennen Van Rompuyn työryhmän viimeistä kokousta Ranskan presidentti ja Saksan liittokansleri pitivät Eurooppa-neuvoston kokousta edeltävän yhteistapaamisensa, jonka päätteeksi 18.10.2010 annetussa julistuksessa todetaan perussopimusmuutos tarpeelliseksi ja esitetään, että Eurooppa-neuvoston puheenjohtajaa tulisi pyytää esittämään Eurooppa-neuvoston maaliskuun 2011 kokousta varten konkreettisia vaihtoehtoja kriisinhallintajärjestelmän luomiseksi. Van Rompuyn tulisi valmistella näitä vaihtoehtoja läheisessä yhteistyössä Eurooppa-neuvoston jäsenten kanssa. Julistuksen mukaan perussopimusten mahdollinen muuttaminen tulisi rajoittaa koskemaan kahta kysymystä: Yhtäältä olisi sovittava sellaisesta perussopimuksen muutoksesta, joka mahdollistaa pysyvän ja vahvan kehikon aikaansaamisen tulevaa kriisinhallintaa varten tavalla, jossa myös yksityisen sektorin luotonantajat osallistuvat kriisinhallintaan ja joka mahdollistaa jäsenvaltioiden koordinoitujen toimet koko euroalueen rahoituksellisen vakauden turvaamiseksi. Toisena asiana olisi sovittava määräyksistä, jotka asianmukaisten menettelyjen päätteeksi mahdollistavat kyseisen jäsenvaltion äänioikeuden pidättämisen tilanteessa, jossa se on vakavasti rikkonut talous- ja rahoituksen perusperiaatteita vastaan. Perussopimusmuutokset olisi Ranskan ja Saksan kannan mukaan tehtävä ja ratifioitava niin, että ne olisivat voimassa jo ennen vuotta 2013.

Lokakuun Eurooppa-neuvoston 19.10.2010 jaetussa päätelmäluonnoksessa todetaan Eurooppa-neuvoston hyväksyvän työryhmän loppuraportin ja sen suositukset ja ehdotukset. Asian vaatimaa jatkotyötä ja erityisesti kriisinhallintamekanismia koskien päätelmäluonnoksessa on avoin kohta myöhemmin täydennettäväksi.

Perussopimusten muuttamista koskeva menettely

Perussopimusten muuttamismenettelystä määrätään EU-sopimuksen 48 artiklassa

Kyseeseen tulevan tavanomaisen tarkistusmenettelyn osalta SEU 48 artiklassa määrätään, että jäsenvaltion hallitus, Euroopan parlamentti tai komissio voi tehdä ehdotuksen perussopimusten muuttamiseksi neuvostolle, joka toimittaa sen Eurooppa-neuvostolle. Lisäksi ehdotus annetaan tiedoksi kansallisille parlamenteille. Jos Eurooppa-neuvosto Euroopan parlamenttia ja komissiota kuultuaan tekee yksinkertaisella enemmistöllä ehdotettujen muutosten käsittelemistä puoltavan päätöksen, Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja kutsuu koolle valmistelukunnan.

Valmistelukunta tutkii muutosehdotukset ja antaa yhteisymmärryksessä suosituksen jäsenvaltioiden hallitusten edustajien konferenssille. Eurooppa-neuvosto voi kuitenkin päättää yksinkertaisella enemmistöllä, Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan, olla kutsumatta valmistelukuntaa koolle, jos muutosten laajuus ei sitä edellytä. Tällöin Eurooppa-neuvosto antaa valtuutuksen jäsenvaltioiden hallitusten edustajien konferenssille.

Neuvoston puheenjohtaja kutsuu jäsenvaltioiden hallitusten edustajien konferenssin koolle hyväksymään yhteisellä sopimuksella perussopimuksiin tehtävät muutokset. Muutokset tulevat voimaan, kun kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Jos perussopimusten muuttamisen valmisteleminen päätetään ryhtyä, saatetaan perussopimusmuutosten ratifiointiprosessi pyrkiä ajoittamaan seuraavan liittymissopimuksen tekemisen ja ratifioimisen yhteyteen. Paraikaa Kroatian kanssa käytävät liittymisneuvottelut

päätettäneen aikaisintaan ensi vuoden puolivälissä riippuen kuitenkin siitä, miten Kroatia etenee uudistuksissa jäsenyyuskriteerien täyttämässä. Liittymisneuvottelujen päättämistä seuraa liittymissopimuksen allekirjoittaminen, jonka ajankohtana saattaisi olla esimerkiksi vuoden 2011 syksy, mitä seuraisi ratifiointivaihe.

Tähän seuraavan liittymissopimuksen tekemisen ja ratifioimisen yhteyteen on jo aiemmin liitetty aikomus Irlantia ja Lissabonin sopimusta koskevan kesäkuun 2009 Eurooppa-neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiesten päätöksen vahvistamisesta pöytäkirjana, joka liitetään perussopimukseen kunkin jäsenvaltion valtiosäännön asettamien vaatimusten mukaisesti. Vastaavasti perussopimukseen on sovittu liitettäväksi seuraavan liittymissopimuksen tekemisen yhteydessä ja jäsenvaltioiden valtiosääntöjen asettamien vaatimusten mukaisesti myös lokakuun 2009 Eurooppa-neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiesten sopima pöytäkirja Euroopan unionin perusoikeuskirjan soveltamisesta Tšekin tasavaltaan.

Kannanotot

Suomi katsoo, että euroalueelle on tarpeen luoda kriisinhallintamekanismi niiden näkökohtien pohjalta, jotka on otettu Van Rompuyn työryhmän loppuraporttiin. Kriisinhallintamekanismin osatekijät vaativat vielä lisätyötä.

Riippuen yksityiskohdistaan saattaa mekanismin luominen edellyttää perussopimustasoista ratkaisua, kuten Van Rompuyn työryhmän loppuraportissa arvioidaan.

Suomi hyväksyy sen, että Eurooppa-neuvostossa voidaan tutkia myös muita talouspolitiikan koordinoitua koskevia kysymyksiä kuten äänioikeuden pidättämistä, jota koskevan järjestelyn luominen näyttäisi olevan mahdollista vain perussopimustasolla.

Suomi ei ole sulkenut pois perussopimusten muuttamista talouspolitiikan koordinaation tehostamiseksi, mutta ensin tulee selvittää muuten toteutettavissa olevat tehostamistoimet, varsinkin kun perussopimusten muutokset vievät väistämättä aikaa ja niiden toteuttamiseen liittyy merkittäviä epävarmuustekijöitä.

Työn edetessä esiin nouseviin perussopimusten mahdollista muuttamista koskeviin uusiin kysymyksiin otetaan erikseen kantaa ja niistä annetaan eduskunnalle selvitys.